Lietas Nr. C40149214

SPRIEDUMS
Latvijas Republikas vārdā

Liepājā 2015.gada 22.maijā

Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja: Z.Zaiceva
tiesneši L.Kraule un B.Ķeire
ar sekretāri S.Brūkli

izskatīja atklātā tiesas sēdē apelācijas kārtībā /persona A/ prasībā pret SIA "/Nosaukums/" par materiālā un morālā kaitējuma atlīdzinājumu, sakarā ar /persona A/ apelācijas sūdzību par Ventspils tiesas 2015.gada 2.marta spriedumu.

Aprakstošā daļa

Ar Ventspils tiesas 2015.gada 2.marta spriedumu noraidīta /persona A/ prasība pret SIA "/Nosaukums/" par materiālā un morālā kaitējuma atlīdzinājumu.

Tiesa novērtējusi, ka 2008.gada 20.decembrī dzelzceļa stacijā „Ventspils 2" notikusi kravas vilcienu sadursme, kurā gāja bojā SIA /Nosaukums/ darbinieki- lokomotīves vadītājs un viņa palīgs /persona B/, kas ir prasītājas dēls. Par šo negadījumu tika ierosināts kriminālprocess Nr.11612017408, kurā par cietušo tika atzīta gan prasītāja, gan SIA /Nosaukums/. 2014.gada 22.jūlijā Valsts policijas Galvenajā Kriminālpolicijas pārvaldē pieņemts lēmums nolemjot kriminālprocesu daļā attiecībā pret /persona B/ izbeigt noziedzīga nodarījuma sastāva trūkuma dēļ viņa darbībās, bet pret mašīnistu izbeigt kriminālprocesu, jo gājis bojā.

Ņemot vērā Civilprocesa likuma 96.panta trešajā daļā norādīto, tiesa atzinusi, ka konkrētajā gadījumā ar likumīgā spēkā stājušos lēmumu krimināllietā ir pierādīts fakts, ka /persona B/ darbībās nav konstatēta vaina noziedzīga nodarījuma nodarīšanā, vienlaicīgi tiesa atzinusi, ka minētais nepierāda, ka viņš rūpīgi pildījis savus dienesta pienākumus saskaņā ar iekšējo un normatīvo aktu prasībām.

Attiecībā uz atbildētāja iebildumiem, tiesa norādījusi, ka atbildētājs nepamatoti uzskata, ka prasītājai nav prasības tiesības, jo atbildība par morālā kaitējuma atlīdzību ģimenes locekļa bojāejas gadījumā ir nostiprināta Civillikuma 1635.pantā, kā arī izriet no LR Satversmes 8.nodaļas „Cilvēka pamattiesības" 92. un 93 .panta. Tiesa atzinusi, ka tas apstāklis, ka prasītāja nav griezusies ar kompensācijas pieteikumu atbilstoši likumam „Par valsts kompensāciju cietušajiem" neizslēdz civiltiesiskās atbildības noteikumu piemērošanu pret atbildētāju, tostarp paaugstinātās bīstamības avota īpašnieka atbildību.

Tiesa atzinusi, ka lietas izskatīšanas gaitā nav nodibināts, ka starp SIA /Nosaukums/ rīcību un /persona B/ bojāeju pastāv tiešs cēloniskais sakars. SIA /Nosaukums/ nebija pamata paredzēt negatīvo seku - notikušā negadījuma iestāšanos, 2008.gada 20.decembri uzdodot pildīt pienākumus kravas vilciena Nr.2445 mašīnistam un tā palīgam, kuri gāja bojā nejauša, neprognozējama notikuma rezultātā.

Tiesa norādījusi, ka Civillikuma 2347.panta l. un 2.daļas (redakcijā no 01.01.2007 līdz 30.06.2009) nosaka, ja kāds ar darbību, par ko viņš ir vainojams un kas ir prettiesīga, nodara otram miesas bojājumu, tad viņam jāatlīdzina tam ārstēšanās izdevumi un bez tam, pēc tiesas ieskata, varbūtējā atrautā peļņa. Tam, kura darbība saistīta ar paaugstinātu bīstamību apkārtējiem (transports, uzņēmums, būvniecība, bīstamas vielas u.tml.), ir jāatlīdzina zaudējumi, ko nodalījis paaugstinātas bīstamības avots, ja viņš nepierāda, ka zaudējums radies nepārvaramas varas dēļ, ar paša cietušā nodomu vai viņa rupjas neuzmanības dēļ.

Tiesa norādījusi, ka nav nozīmes apstāklim, ka nelaimes gadījuma sakarā neviena fiziskā persona pie krimināltiesībām nav saukta, jo konkrētajā gadījumā nav nepieciešamības konstatēt fizisko personu vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Lai iestātos atbildība par deliktu – prettiesisku ārpuslīgumisku darbību (bezdarbību) - ir jākonstatē atbildētāja vainojamība tiesību aizskārumā. Prasītājai kaitējums nodarīts ar paaugstinātās bīstamības avota izmantošanu. Līdz ar to Civillikuma 1635.pantā minētais jēdziens par cietušā tiesību aizskārēju šajā gadījumā ir attiecināms uz paaugstinātā bīstamības avota īpašnieku, t.i. SIA /Nosaukums/.

Tiesa secinājusi, ka lietā pastāv strīds par to, vai apstākļi, kuru rezultātā notikusi kravas vilcienu sadursme, ir vērtējami kā lokomotīves vadītāja palīga pieļauta rupja neuzmanība. Konkrētajā gadījumā, lai pareizi kvalificētu mašīnista palīga /persona B/ rīcību, nepieciešams noskaidrot, pirmkārt, kādas viņa darbības ir cēloņsakarā ar negadījumu un vai tās atzīstamas par prettiesiskām, otrkārt, vai /persona B/, attiecīgi rīkojoties, paredzēja (viņam vajadzēja paredzēt), ka tāda rīcība izraisīs iestājušās sekas (kravas vilcienu sadursmi).

Tiesa novērtējusi, ka krimināllietā pirmstiesas izmeklēšanas laikā 2013.gada 29.augustā tikusi veikta organizatoriski tehniskā ekspertīze, kurā secināts, ka ieejas luksoforos bija aizliedzoši signāli, ka 2008.gada 20.decembrī mašīnists un viņa palīgs nepareizi organizēja savu darbu un izpildīja savus pienākumus, vadot kravas vilcienu Nr.2445, jo pieļāva pabraukšanu garām stacijai „Ventspils 2" ieejas luksoforam N ar aizliedzošu signālu ar turpmāku vilciena iebraukšanu uz stacijas 2 aizņemto ceļu. Ugunsgrēka dēļ nav iespējams novērtēt, kā konkrēti rīkojušies kravas vilciena Nr.2445 mašīnists un mašīnista palīgs, vadot kravas vilcienu. Mašīnists un mašīnista palīgs pirms vilcienu sadursmes pārkāpa 1999.gada 27.aprīļa noteikumu Nr.148 „Dzelzceļa tehniskās ekspluatācijas noteikumi" 422.2., 426.2.apakšpunktu prasības un šiem pārkāpumiem ir cēlonisks sakars ar dzelzceļa avāriju, ka avārijas iemesls bija lokomotīves brigādes pārdrošas darbības neadekvāti situācijai.

Arī no 2009.gada 20.novembra organizatoriski tehniskā ekspertīze slēdziena redzams, ka tiešais avārijas cēlonis bijis tas, ka vilciena Nr.2455 lokomotīves brigāde bija zaudējuši modrību un nekontrolēja vilciena vadību, kā rezultātā vilciens pabrauca garām Ventspils 2 ieejas luksoforam N ar aizliedzošu signālu un sadūrās ar uz II ceļa stāvošo kravas vilcienu Nr.l703. Lokomotīves brigāde nesaprotamu iemeslu dēļ rīkojusies pārdroši, nesamazinot ātrumu, lai apstātos pirms aizliedzošā signāla un nav adekvāti novērtējusi radušos situāciju. Veicinošs faktors- lokomotīves brigāde neievēroja sarunu reglamentu- savstarpēji neatkārtoja luksofora signālrādījumus.

Tiesa norādījusi, ka apstāklis, ka nav iespējams noskaidrot bojā gājušās brigādes rīcību, vadot kravas vilcienu nenozīmē, ka Lokomotīves brigādes amata instrukcijas un noteikumu Nr. 148 „Dzelzceļa tehniskās ekspluatācijas noteikumi" prasības nebūtu pārkāptas.

Tiesa ņēmusi vērā Lokomotīves brigādes amata instrukciju, kas apstiprināta ar 19.03.2007. rīkojumu Nr.1-3/13 un noteikumu Nr. 148 „Dzelzceļa tehniskās ekspluatācijas noteikumi", kas bija spēkā līdz 01.01.2011, un secinājusi, ka mašīnista palīgam /persona B/, tuvojoties stacijai „Ventspils 2" vajadzēja ievērot, ka brīdinājuma luksoforā deg viena dzeltena uguns, un ka nākamajā - ieejas luksoforā N - deg aizliedzošs (sarkans) signāls, ja viņš būtu pildījis pienācīgi savus pienākumus.

Līdz ar to, tiesa atzinusi, ka bojāgājušais /persona B/ ir pieļāvis rupju neuzmanību, kas atbrīvo SIA /Nosaukums/ no pienākuma atbildēt par zaudējumiem, kas radušies sakarā paaugstināta bīstamības avota lietošanu.

Par šo spriedumu apelācijas sūdzību iesniegusi prasītāja, norādot, ka spriedums tiek pārsūdzēts pilnā apmērā.

Apelācijas sūdzības iesniedzēja norāda, ka tiesa nepamatoti spriedumā nav analizējusi prasītājas argumentus, kādēļ nevar izdarīt secinājumu, ka /persona B/ pieļāvis rupju neuzmanību.

Apelācijas sūdzībā norādīts, ka 2013.gada 29.augusta organizatoriski tehniskās ekspertīzes atzinumā norādīts, ka pamatojoties uz lokomotīves brigādes 2007.agada amata instrukciju, ir redzams, ka lokomotīves brigāde sastāv no mašīnista un palīga, kam katram ir savi amata pienākumi un pamatojoties uz noteikumu Nr. 148 „Dzelzceļa tehniskās ekspluatācijas noteikumi" 426.puntu atbildību nes mašīnists, kuram ir pienākums bremzēt lokomotīves sastāvu, bet palīgam šādu tiesību nav. Tāpat ekspertīzē konstatēts, ka ugunsgrēka dēļ nav iespējams novērtēt, kā konkrēti rīkojušies kravas vilciena mašīnists un mašīnista palīgs.

Līdz ar to, apelācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka tiesai bija pienākums izradīt secinājumus par labu prasītājai, jo nav konstatējams, kāda bija mašīnista palīga rīcība un nav pierādīts, ka viņa rupjas neuzmanības dēļ mašīnists nebremzēja lokomotīves sastāvu.

Tāpat tiesa atstājusi bez ievērības lēmumā par kriminālprocesa izbeigšanu norādīto, ka pirmstiesas izmeklēšanas laikā netika konstatēti apstākļi, kuru rezultātā mašīnista palīgam būtu bijis jārīkojas saskaņā ar amata instrukcijas 35.6 punktu.

Apelācijas sūdzības iesniedzēja norāda, ka lēmumā par kriminālprocesa izbeigšanu norādīts, ka mašīnista palīga darbībās nav noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes, kas paredzētas Krimināllikuma 257.panta 2.daļā.

Apelācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka tiesas norādītie instrukciju un citu normatīvo aktu pārkāpumi it kā no mašīnista palīga puses ir tikai pieņēmumi, kurus nevar pierādīt. Līdz ar to tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.panta trešajā daļā noteikto.

Apelācijas sūdzībā lūgts prasību apmierināt.

Tiesas sēdē prasītājas pārstāve, zvērināta advokāte B.Miķelsone prasību un apelācijas sūdzību uzturēja uz tajās norādītajiem pamatiem un motīviem, papildus paskaidrojot, ka nepiekrīt tiesas secinājumam, ka /persona B/ ir pieļāvis rupju neuzmanību, jo nav strīda, ka lokomotīves mašīnista palīgs pildīja savus pienākumus, lietā nav iegūti pierādījumi, kā, piemēram, liecinieku liecības par pretējo. Galvenais pierādījums ir krimināllietas materiāli, Smagas dzelzceļa avārijas izmeklēšanas pārskats, apstāklis, ka kriminālprocess attiecībā pret /persona B/ izbeigts uz reabilitējošiem pamatiem, jo atzīts, ka nav saskatāmas noziedzīga nodarījuma pazīmes /persona B/ rīcībā. Tāpat uzskata, ka tiesa nav vērtējusi, vai ekspertīzes lokomotīves mašīnistu brigāde zaudējusi modrību, neievēroja sarunu reglamentu, neatkārtoja signālugunis, nav vērtējams kopsakarībā ar tādiem apstākļiem, ka lietā nav pierādījumu, ka šīs luksoforu signālugunis vispār darbojās, vai tajās „dega" pareizās krāsas gaismas, šī lieta balstīta tikai uz pieņēmumu, ka viss darbojās pareizi. Prasītājai ir pamatotas šaubas par to, vai vispār luksofori darbojās un darbojās pareizi. Nepiekrīt tiesas argumentam, ka mašīnistu brigāde nav ievērojusi luksoforu gaismas signālus. Bez tam norādīja, ka tā kā pēc ugunsgrēka nav iespējams noteikt, vai ir notikusi bremzēšana, kāds ir bijis vilciena ātrums, vai tas braucis ar palielinātu ātrumu, nav konstatēts, ka tieši /persona B/ nav izpildījis kādu savu pienākumu. Būtiski, ka krimināllietas ietvaros ir atzīts, ka netika konstatēti tādi apstākli, ka /persona B/, kuram atbilstoši Noteikumu Nr.148 426.punktam, nav tiesību bremzēt vilcienu, būtu bijis jāpārņem mašīnista pienākumi un jārīkojas atbilstoši „Lokomotīves brigādes amata instrukcijas 35.6.punktam – nekavējoties apstādināt vilcienu. Turklāt, prasītājas ieskatā, jāņem vērā fakts, ka vilciens ir būvēts 1962.gadā, līdz ar to, kaut arī uzsākot braucienu tika atzīts, ka visas tā iekārtas ir tehniskā kārtībā, nav izslēdzams fakts, ka ceļā kāda no ierīcēm varēja sabojāties, „iziet no ierindas". Uzskata, ka atbildētājs ir atbildīgs par notikušo, jo ir konstatēta vairāku darbinieku vaina notikušajā avārijā, ir konstatēta infrastruktūras nesakārtotība.

Atbildētājas pārstāvis /persona C/ prasību un apelācijas sūdzības neatzina par pamatotām, uzturēja spēkā atbildētājas rakstveidā sniegtos paskaidrojumus lietā, kā arī papildus norādīja, ka tas apstāklis, ka /persona B/ darbībās nav konstatētas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes, nedod pamatu secinājumam, ka /persona B/ ir rūpīgi pildījis savus darba pienākumus. Uzskata, ka pirmās instances tiesa pareizi izvērtējusi minēto. Tiesa pareizi izvērtējusi avārijas apstākļus un cēloņus, pievienojas pilnībā tiesas atzinumiem, vienīgi, atbildētājas ieskatā, šī ir personiska prasība, kuru varētu celt pats cietušais, nevis viņa māte. Bez tam paskaidroja, ka krimināllietas ietvaros nepārprotami ir secināts, ka avārijas tiešais cēlonis bija tas, ka lokomotīves brigāde – /persona D/ un /persona B/, bija zaudējusi modrību un nesamazināja ātrumu, lai apstātos pirms aizliedzošā signāla un nav adekvāti novērtējuši radušos situāciju, nesaprotamu iemeslu dēļ rīkojušies pārdroši, jo neapstājās pie ieejas luksofora ar aizliedzošu signālu. Attiecībā uz lēmumā par kriminālprocesa izbeigšanu minētajiem avāriju veicinošajiem apstākļiem, norādīja, ka tie šie apstākļi nebija tiešā cēloniskā sakarā ar avāriju, bet tos var uzskatīt par tādiem, kas varēja padarīt avārijas novēršanas iespējamību lielāku nevis novērst avāriju vispār. Arī arguments, ka dežurante nebrīdināja mašīnistu pie ieejas luksofora, ir nepamatots, jo – tas nav viņas pienākums, bet iekšējā prakse papildus drošības nodrošināšanai - brīdina: esiet modri un sekojiet luksoforu signāliem.

Atbildētājas ieskatā /persona B/ ir pieļāvis rupju neuzmanību, jo nav ievērojis virkni iekšējo un ārējo normatīvo aktu prasības.

Motīvu daļa

Pārbaudījusi lietas materiālus, izvērtējusi apelācijas sūdzības motīvus, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka prasība noraidāma.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 430.panta trešo daļu fakti, kas konstatēti pirmās instances tiesā, apelācijas instances tiesā nav jāpārbauda, ja tie nav apstrīdēti apelācijas sūdzībā.

Civilprocesa likuma 97.panta pirmā daļa paredz, ka tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pārliecības, kas pamatota uz tiesas sēdē vispusīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem, vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģikas likumiem, zinātnes atziņām un dzīvē gūtiem novērojumiem.

Tiesas kolēģija atzīst, ka pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, kam tiesas kolēģija pievienojas. Līdz ar to saskaņā ar Civilprocesa likuma 432.panta piekto daļu tiesas kolēģija lietas faktisko apstākļu juridisko novērtējumu un apsvērumus, ko devusi pirmās instances tiesa un kam apelācijas instances tiesa pievienojas, šajā spriedumā atkārtoti nesniedz.

Tiesas kolēģija atzīst, ka pirmās instances tiesa lietu pēc būtības izspriedusi pareizi, vispusīgi un objektīvi izvērtējusi lietas faktiskos apstākļus, novērtējusi lietā esošos pierādījumus to kopsakarībā. Tiesa pareizi tulkojusi likumu normas, pareizi ir tiesas izdarītie secinājumi par prasības nepamatotību pēc būtības, līdz ar ko apelācijas sūdzībā norādītie argumenti nedod pamatu taisīt pretēju spriedumu lietā, jo Kurzemes apgabaltiesa atzīst, ka prasītājas apelācijas sūdzībā norādītie iebildumi par spriedumu pēc būtības faktiski apliecina, ka prasītāja nepiekrīt tiesas sniegtajam apstākļu vērtējumam un likumu

normu tulkojumam.

Civillikuma 1635.pantā paredzēts, ka katrs tiesību aizskārums, tas ir, katra pati par sevi neatļauta darbība, kuras rezultātā nodarīts kaitējums (arī morālais kaitējums), dod tiesību cietušajam prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot. Ar morālo kaitējumu jāsaprot fiziskas vai garīgas ciešanas, kas izraisītas ar neatļautas darbības rezultātā nodarītu cietušā nemantisko tiesību vai nemantisko labumu aizskārumu. Atlīdzības apmēru par morālo kaitējumu nosaka tiesa pēc sava ieskata, ņemot vērā morālā kaitējuma smagumu un sekas. Ja šā panta otrajā daļā minētā neatļautā darbība izpaudusies kā noziedzīgs nodarījums pret personas dzīvību, veselību, tikumību, dzimumneaizskaramību, brīvību, godu, cieņu vai pret ģimeni, vai nepilngadīgo, pieņemams, ka cietušajam šādas darbības rezultātā ir nodarīts morālais kaitējums. Citos gadījumos morālais kaitējums cietušajam jāpierāda.

Civillikuma 2347.pants paredz, ja kāds ar darbību, par ko viņš ir vainojams un kas ir prettiesīga, nodara otram miesas bojājumu, tad viņam jāatlīdzina tam ārstēšanās izdevumi un bez tam, pēc tiesas ieskata, varbūtēja atrautā peļņa.

Tam, kura darbība saistīta ar paaugstinātu bīstamību apkārtējiem (transports, uzņēmums, būvniecība, bīstamas vielas u.tml.), ir jāatlīdzina zaudējumi, ko nodarījis paaugstinātas bīstamības avots, ja viņš nepierāda, ka zaudējums radies nepārvaramas varas dēļ, ar paša cietušā nodomu vai viņa rupjas neuzmanības dēļ. Ja paaugstinātas bīstamības avots izgājis no īpašnieka, glabātāja vai lietotāja valdījuma bez viņa vainas, bet citas personas prettiesisku darbību rezultātā, par nodarīto zaudējumu atbild šī persona. Ja valdītājs (īpašnieks, glabātājs, lietotājs) arī uzvedies neattaisnojoši, atbildību par nodarīto zaudējumu var prasīt kā no personas, kas lietojusi paaugstinātas bīstamības avotu, tā arī no tā valdītāja, ievērojot, cik katrs vainīgs.

Civillikuma 2350.pants nosaka, kas vainīgs kāda cilvēka nāvē, tam jāatlīdzina mirušā mantiniekiem ārstēšanas un apbedīšanas izdevumi.

Lietā nepastāv strīds par to, ka /persona B/ sastāvēja darba tiesiskajās attiecībās ar atbildētāju un pildīja dīzeļlokomotīves mašīnista palīga pienākumus. Tāpat nav strīds par to, ka atbilstoši 2006.gada 2.maija Ministru kabineta noteikumiem Nr.360 Noteikumi par dzelzceļa speciālistiem (šeit un turpmāk izmantoti un atsauces izdarītas uz attiecīgajā laikā spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem vai to redakcijām) /persona B/ bija dzelzceļa speciālists, kurš atbilstoši 1999.gada 27.aprīļa Ministru kabineta noteikumiem Nr.148 „Dzelzceļa tehniskās ekspluatācijas noteikumu" 5.punktam savu darba pienākumu ietvaros ir personīgi atbildīgs par šo noteikumu izpildi un vilcienu kustības drošību; kurš ievēro drošības tehnikas, ugunsdrošības un sanitāro normu prasības, kā arī dara visu iespējamo vilciena vai manevrējošā sastāva apturēšanai vai draudu novēršanai, ja tiek apdraudēta vilcienu kustības drošība vai cilvēku dzīvība un veselība.

Tiesas kolēģija konstatē, ka lietā nepastāv strīds par to, ka 2008.gada 20.decembrī dzelzceļa stacijā „Ventspils -2 „notika kravas vilciena Nr.2445 un kravas vilciena Nr.1703 sadursme, kuras rezultātā bojā gāja divas personas, tanī skaitā prasītājas dēls /persona B/.

Lietā nav strīda par to, ka spēkā ir VP Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Kriminālizmeklēšanas pārvaldes 1.nodaļas vecākās inspektores 2014.gada 22.jūlija lēmums par kriminālprocesa, kas uzsākts pēc noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmēm, kas paredzētas Krimināllikuma 257.panta otrajā daļā – par dzelzceļa kustības drošības un ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanas faktu, kā rezultātā 2008.gada 20.decembrī dzelzceļa stacijā „Ventspils -2" notika kravas vilciena Nr.2445 un kravas vilciena Nr.1703 sadursme, izbeigšanu. Lēmumā atzīts, ka mašīnists /persona D/ būtu jāsauc pie kriminālatbildības par izraisīto smago vilcienu avāriju, savukārt attiecībā uz /persona B/ kriminālprocess izbeigts nodarījuma sastāva trūkuma dēļ viņa darbībās.

Tāpat lietā nav apstrīdēts prasītājas norādītais zaudējumu apmērs, kas radies sakarā ar dēla nāvi, kā arī netiek apstrīdēts fakts, ka dēla bojāeja ir radījusi prasītājai dziļas morālas ciešanas, psiholoģisku traumu, kas saglabāsies līdz viņas mūža beigām.

Tiesas kolēģija kritiski vērtē atbildētājas iebildumus par to, ka atbildētājai nav jāatbild par prasītājai nodarīto morālo kaitējumu un zaudējumiem pēc būtības, jo papildus pirmās instances tiesas motivācijai, tiesas kolēģija ņem vērā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta tiesnešu A.Briedes un N.Salenieka Atsevišķajās domās lietā SKC-156/2014 norādīto, ka Civillikuma 2347.pantā paredzētā civiltiesiskā atbildība par personai nodarītu kaitējumu iestājas nevis par pašu miesas bojājumu, bet gan par tā rezultātā nodarītajām sekām. Atbildība izpaužas pienākumā atlīdzināt tos izdevumus, kas radušies šo miesas bojājumu ārstēšanas rezultātā *(sk. Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. - Rīga: Mans Īpašums, 1998, 627.lpp.).* Minētā panta pirmajā daļā atbildība ir noteikta tam, kura prettiesiskas rīcības rezultātā miesas bojājumi ir nodarīti, proti, vainīgajai personai. Savukārt panta otrajā daļā atbildība ir noteikta paaugstinātas bīstamības avota valdītājam (īpašniekam, glabātājam, lietotājam). Likumdevējs, vēlēdamies ar tiesiskiem paņēmieniem risināt jautājumu par tādu mantisko seku novēršanu, kuras var rasties paaugstinātas bīstamības avota ekspluatācijas gaitā, iekļāvis Civillikuma 2347.pantā otro daļu, kurā paredzējis īpašus noteikumus attiecībā uz zaudējumu atlīdzību, ko izraisījis paaugstinātas bīstamības avots. Šie īpašie noteikumi attiecas uz atbildību neatkarīgi no vainas *(K.Torgāns. Saistību tiesības. II daļa. Mācību grāmata. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 280.lpp.).* Tas nozīmē, ka neatkarīgi no tā, kura persona ir vainojama ceļu satiksmes negadījuma izraisīšanā, ja kaitējums radies ekspluatējot paaugstinātas bīstamības avotu, tostarp transportlīdzekli, civiltiesiskās atbildības subjekts ir šī paaugstinātā bīstamības avota tiesiskais valdītājs.

Saskaņā ar Civillikuma 1645.pantu, neuzmanība ir rupja, ja kāds rīkojas augstākā mērā vieglprātīgi un nevērīgi, vai mazāk rūpējas par viņam uzticētām svešām lietām un darīšanām nekā par savām paša, vai arī uzsāk tādu darbību, kuras kaitīgums un bīstamība nevarēja un nedrīkstēja palikt viņam nezināmi. Zaudējumu atlīdzības un citu civiltiesisku seku ziņā rupja neuzmanība pilnīgi pielīdzināma ļaunam nolūkam.

Tiesas kolēģija kritiski novērtē apelācijas sūdzībā norādīto, ka pirmās instances tiesa nav ņēmusi vērā 2014.gada 22.jūlija lēmumā par kriminālprocesa izbeigšanu norādīto, ka mašīnista palīga /persona B/ darbībās nav noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes, jo pretēji šādam prasītājas apgalvojumam, pirmās instances tiesa ir pareizi tulkojusi šajā spriedumā citētās Civillikuma normas, kā arī Civilprocesa likuma 96., 97.pantu, pareizi secinot, ka konkrētajā strīdā, bez morālā kaitējuma esamības fakta, nepieciešams konstatēt, vai nepastāv priekšnosacījumi, kas izslēdz atbildību – nepārvarama vara, paša cietušā nodoms vai rupja neuzmanība.

Arī apelācijas sūdzības arguments, ka vērtējot kopsakarībā 2013.gada 29.augusta Rīgas Tehniskās universitātes Organizatoriski tehniskajā ekspertīzē secināto, ka ugunsgrēka dēļ nav iespējams novērtēt, kā, vadot vilcienu, konkrēti rīkojušies mašīnists un mašīnista palīgs, ar mašīnista amata pienākumiem un Ministru kabineta noteikumu Nr.148 „Dzelzceļa tehniskās ekspluatācijas noteikumu" 426.punktu, kas paredz, ka mašīnista palīgam nav tiesību bremzēt lokomotīves sastāvu, bija pamats apmierināt prasību, vērtējams kritiski šajā spriedumā izklāstīto apsvērumu dēļ.

Pamatots ir pirmās instances tiesas secinājums, ka ir nodibināti apstākļi, kas izslēdz paaugstinātā bīstamības avota tiesiskā valdītāja atbildību, jo /persona B/ ir pieļāvis rupju neuzmanību. Turklāt kā būtisks apstāklis strīdā ir vērtējams fakts, ka tieši paša /persona B/ darbība, pildot savus amata pienākumus, bija saistīta ar paaugstinātas bīstamības avotu, proti, kravas vilciena lokomotīves vadību.

Civillikuma 2182.pants paredz, ka darbiniekam jābūt gatavam darīt darbu noteiktā laikā un izpildīt to ar visu rūpību, saskaņā ar līgumu.

Konkrētajā strīdā būtiski ir ņem vērā apstākli, ka /persona B/ attiecīgajā brīdī, atrazdamies kravas vilciena lokomotīvē, pildīja savus darba pienākumus, proti, viņš bija lokomotīves mašīnista palīgs, dzelzceļa speciālists, ar attiecīgu pienākumu un atbildības kopumu jeb kompetenci.

Šajā sakarā tiesas kolēģija ņem vērā juridiskajā literatūrā paustās atziņas attiecībā uz pienākumu izpildi, proti, Prof. Dr.habil.iur.K.Torgāns rakstā „Vainas vai attaisnojumu meklējumi civiltiesībās" (Jurista Vārds, 31. Maijs 2005 /NR. 20 (375)) norādījis, ka „vērtējot konkrētu personu iespējamos attaisnojumus, tomēr nevar meklēt pilnīgi abstraktu „vidusmēra subjektu", attiecīgās situācijās jāvadās no prasībām, kādas parasti izvirzāmas attiecīgām personu grupām (ārsti, skolēni, komersanti), ievērojot vecumu, izglītību, profesiju. No personas, kas uzņēmusies uzdevumu kā lietpratējs kādā jomā,

gaidāma lielāka spēja paredzēt šķēršļus nekā no iesācēja vai nespeciālista."

Tātad nav apstrīdams, ka /persona B/ bija uzņēmies savus pienākumus kā pieredzējis lietpratējs dzelzceļa satiksmes jomā un no viņa bija sagaidāma „lielāka spēja paredzēt šķēršļus nekā no iesācēja vai nespeciālista".

Ministru kabineta 1999.gada 27.aprīļa noteikumu Nr.148 „Dzelzceļa tehniskās ekspluatācijas noteikumu" 426.punkts reglamentē vilces līdzekļa vadītāja (mašīnista) pienākumus, kuros cita starpā ir paredzēts mašīnista pienākums nekavējoties nodrošināt vilciena apstāšanos, lietojot pēkšņās bremzēšanas līdzekļus, ja pēkšņi tiek dots apstāšanās signāls vai ja pēkšņi rodas šķēršļi kustībai (punkts 426.4).

Tiesas kolēģija atzīst, ka lietā nav strīds par to, ka 2014.gada 22.jūlija Lēmumā par kriminālprocesa izbeigšanu, kurš balstīts uz 2013.gada 29.augusta ekspertīzes atzinumu, skaidri un nepārprotami secināts, ka netika konstatēti tādi apstākļi, kuru rezultātā mašīnista palīgam būtu jārīkojas saskaņā ar 2007.gada SIA /Nosaukums/ Lokomotīves brigādes amata instrukcijas 35.6 punktu - nekavējoties apstādināt vilcienu, ja mašīnista rīcība vai stāvoklis rada draudus satiksmes drošībai, proti, kā atzīts jau minētajos rakstveida pierādījumos – nepastāvēja nekādi ārkārtas apstākļi vai situācijas.

Līdz ar ko arī pilnīgi loģisks un pamatots ir 2013.gada 29.augusta Rīgas Tehniskās universitātes Organizatoriski tehniskās ekspertīzes atzinumā (skat. 2014.gada 22.jūlija lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu) secinātais, ka „tiešais avārijas cēlonis bija tas, ka vilciena Nr.2445 lokomotīves brigāde - /persona D/ un /persona B/, bija zaudējuši modrību un nesamazināja ātrumu, lai apstātos pirms aizliedzošā signāla, kā to prasa – (lietas 23.lpp otrā puse), ka tiešais avārijas cēlonis bija tas, ka lokomotīves brigāde – gan bija zaudējuši modrību un nesamazināja ātrumu, lai apstātos pie aizliedzošā signāla, kā to prasa Ministru kabineta 1999.gada 27.aprīļa noteikumi Nr.148 „Dzelzceļa tehniskās ekspluatācijas noteikumu", un nav adekvāti novērtējuši situāciju un, nesaprotamu iemeslu dēļ, ir rīkojušies pārdroši, jo vilcienam tuvojoties stacijai Ventspils – II, neapstājās pie ieejas luksofora N ar aizliedzošo rādījumu", kā rezultātā notika sadursme ar vilcienu Nr.1703. Tāpat 2014.gada 22.jūlija lēmumā par kriminālprocesa izbeigšanu ir konstatēts, ka mašīnista palīgs /persona B/ nepareizi organizēja savu darbu un izpildīja savus pienākumus, vadot kravas vilcienu Nr.2445, jo pieļāva pabraukšanu garām Ventspils -2 stacijas ieejas luksoforam N ar aizliedzošu signālu un turpmāku vilciena iebraukšanu uz stacijas 2. aizņemto ceļu.

Minētais secinājums atbilst arī Smagas dzelzceļa avārijas izmeklēšanas nobeiguma pārskatā Nr.1/2009 veiktajiem aprēķiniem par vilciena ātrumu attiecīgajos ceļa posmos, kā arī kriminālprocesa ietvaros nopratinātā liecinieka – /persona E/, kurš 2008.gada 20.decembrī atradās strīdus lokomotīves otrās sekcijas mašīnista kabīnē, sakarā ar apsarga darba pienākumu veikšanu. Apsargs cita starpā liecināja, „...caur staciju „Ekšķene" izbrauca bez apstāšanās... Viņi izbrauca cauri mežam un sākās lauks pirms stacijas „Ventspils-2". Parasti te, ja dodas uz sānu ceļu, notiek ātruma samazināšana. ... Viņš nejuta, ka vilciens būtu samazinājis ātrumu un nodomāja, ka izbrauca caur staciju „Ventspils – 2" bez pieturas". (skat. lietas 20.,21.lapa). Proti, liecinieka liecības apstiprina, ka vilciens, nesamazinot ātrumu, ar aptuveno ātrumu 50 km/h pa pārmijām novirzījās uz sānu ceļu (skat. Smagas dzelzceļa avārijas izmeklēšanas nobeiguma pārskatu Nr.1/2009).

Minētie pierādījumi apliecina, ka lokomotīves brigādes, tanī skaitā mašīnista palīga /persona B/ rīcība neatbilda arī VAS „Latvijas Dzelzceļš" 2000.gada 27.jūlijā apstiprinātās „Dzelzceļu ritošā sastāva bremžu ekspluatācijas instrukcija" 10.1.26.punkta prasībām, kurā noteikts, ka, tuvojoties stacijai, aizliedzošajiem signāliem un ātrumu samazināšanas signāliem, nepieciešams savlaicīgi iedarbināt automātiskās bremzes un samazināt vilciena ātrumu ar tādu aprēķinu, lai nepieļautu pabraukšanu garām stacijā noteiktajai apstāšanās vietai, aizliedzošajam signālam, kontrolstabiņam, vai, lai nodrošinātu pabraukšanu garām ātruma samazināšanas signālam un brīdinājuma vietai ar ātrumu, kāds noteikts šai vietai. Kustības ātrums nedrīkst pārsniegt 20 km/h 400-500 m attālumā līdz aizliedzošajam signālam.

Tāpat tiesas kolēģija kritiski novērtē prasītājas apelācijas sūdzībā un tiesas sēdē pausto argumentu, ka, iespējams, luksofors vispār nedarbojās un nedega nekāda gaisma, jo ar lietā pārbaudītajiem pierādījumiem nepārprotami ir atzīts, ka „visas tehniskās sistēmas un aparatūra, vilciena mehānismi un agregāti, telefona un radiosakari darbojās normāli" (skat. 2014.gada 22.jūlija lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu). Tāpat arī Smagas dzelzceļa avārijas izmeklēšanas nobeiguma pārskatā Nr.1/2009 secināts, ka „Venstpils-2" signalizācijas, centralizācijas, bloķēšanas ierīču darbībā nav konstatētas atkāpes no tehniskās ekspluatācijas noteikumu prasībām".

Turklāt, prasītājas pārstāvei, izsakot pieņēmumu, ka, iespējams, luksofors vispār nedarbojās un nedega nekāda gaisma, ir jāņem vērā, ka šajā situācijā lokomotīves brigādei, saskaņā ar Ministru kabineta 1999.gada 27.aprīļa noteikumu Nr.148 „Dzelzceļa tehniskās ekspluatācijas noteikumiem", būtu jārīkojas ekstremāli, kā, piemēram, apstādināt vilcienu, ziņot tuvākās stacijas dežurantam, nevis, kā tas nodibināts lietā, nesamazinot kustības ātrumu tuvoties stacijai.

Līdz ar to pamatoti pirmās instances tiesa ir atzinusi, ka lokomotīves mašīnista palīgs /persona B/ nav ievērojis virkni ārējo un iekšējo normatīvo aktu prasības, pieļaujot rupju neuzmanību, jo pie apstākļiem, kad netika konstatēta situācija, ka tiek apdraudēta kustības drošība un nerodas nepieciešamība mašīnistam nekavējoties apturēt vilcienu, /persona B/ nav izpildījis savus pienākumus saskaņā ar Ministru kabineta 1999.gada 27.aprīļa noteikumu Nr.148 „Dzelzceļa tehniskās ekspluatācijas noteikumu" 5.,422. punktu, 2007.gada SIA /Nosaukums/ Lokomotīves brigādes amata instrukcijas 29., 32., 35.punktu, Ministru kabineta 2006.gada 26.septembra noteikumu Nr.790 „Noteikumi par dzelzceļa signalizācijas sistēmām" 13.punktu, VAS „Latvijas Dzelzceļš" 2000.gada 27.jūlijā apstiprinātās „Dzelzceļu ritošā sastāva bremžu ekspluatācijas instrukcijas" prasības u.c.

Ņemot vērā, ka prasītāja ir atbrīvota no tiesas izdevumu samaksas, atbilstoši Civilprocesa likuma 42.panta ceturtai daļai, tiesas izdevumus uzņemas valsts.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 8., 97., 193., 430., 432., 434.pantiem, tiesas kolēģija

n o s p r i e d a

noraidīt pilnā apmērā /persona A/ prasību pret SIA "/Nosaukums/" par materiālā un morālā kaitējuma piedziņu.

Spriedumu var pārsūdzēt 30 dienu laikā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamentā, iesniedzot kasācijas sūdzību Kurzemes apgabaltiesā un iemaksājot drošības naudu 284,57 EUR apmērā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese Z.Zaiceva

Tiesnese B.Ķeire

Tiesnese L.Kraule

Pilns spriedums sastādīts 2015.gada 5.jūnijā.

Tiesnese Z.Zaiceva